

YÜKSEKOVA'DA KADIN OLMAK PROJESİ

2020 HANE ZİYARETLERİ ANALİZ SONUÇLARI

SABANCI VAKFI

Hibe Programı ile desteklenmiştir.

Yüksekova'da Kadın Olmak Projesi
2020 Hane Ziyaretleri Analiz Sonuçları

Proje Ekibi

Hatice Temir, Derya Taşar, Bahar Sağkol, Fikriye Özdemir, Perihan Mert

Proje Ortakları

KAMER Vakfı Bitlis İl Temsilciliği
Yüksekova Kaymakamlığı

Proje Danışmanı

Başak Demir Saral

Rapor Tasarımı

Murat Özgöl

Temmuz 2020

Bu doküman Sabancı Vakfı Hibe Programı'nın mali katkısı ile hazırlanmıştır. Bu belgenin içeriğinden sadece Yüksekova Kadınları Toplumsal Destekleme ve Kültür Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Sabancı Vakfı'nın görüş veya tutumunu yansıtmaz.

YÜKSEKOVA'DA KADIN OLMAK PROJESİ 2020 HANE ZİYARETLERİ ANALİZ SONUÇLARI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

4

EĞİTİM

6

EVLİLİK

8

ŞİDDET

12

EKONOMİK HAKLAR

16

ÖNCELİKLİ VE ACİL İHTİYAÇLAR

20

SONUÇ

22

Giriş

Yüksekova Kadınları Toplumsal Destekleme ve Kültür Derneği (YUKADER), her türlü ayrımcılık, şiddet ve yapısal hiyerarşiden uzak, özgürce gelişebilen, katılımcı bir toplum için cinsiyetçi sistemin şekillendirdiği kültür ve geleneklerin kadın ve çocuklara zarar veren uygulamalarını tespit etmek, alternatiflerini geliştirip uygulanabilir olmalarını sağlamak amacıyla 2018 yılında kurulmuştur. YUKADER:

- ***Toplumsal tüm kesimlerinde, toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller sonucunda yaşanan şiddet ve ayrımcılık konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratmak,***
- ***Kadınların şiddeti tanımasını ve şiddetten korunmasını sağlamak,***
- ***Kadınların temel haklarından yararlanmalarını ve kamu hizmetlerine erişimini desteklemek,***
- ***Geleneksel eğitim yöntemlerine alternatif yaklaşımlar geliştirmek ve uygulamak,***
- ***Kadınların ekonomik hayata katılımını desteklemek hedefleri ile çalışmalarını yürütmektedir.***

Dernek, Sabancı Vakfı'nın kadın, genç ve engellilerin eşit fırsatlara sahip olmalarını ve topluma aktif katılımlarını desteklemek amacıyla 13 yıldır uyguladığı Hibe Programı desteği ile 2019-2020 yılları arasında 'Yüksekova'da Kadın Olmak' adlı projeyi hayata geçirmiştir. Bu proje ile, kentteki ilk sivil kadın kuruluşu olan YUKADER'in sürdürülebilir bir sivil kadın örgütlenmesi olarak güçlenmesi, kentteki kadınların mevcut durum ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ardından kapsamlı bir güçlendirme çalışması yapılması amaçlanmıştır.

Proje kapsamında, YUKADER üyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazanması ve bu farkındalığın Yüksekova'da yaygınlaştırılmasına katkıda bulunulması öncelikli olarak hedeflenmiştir. YUKADER ekibinin güçlenmesi için proje ortağı olan KAMER Vakfı gönüllü destek sağlamıştır. Bu destek kapsamında proje ekibi ve dernek üyelerine yönelik toplumsal cinsiyet rolleri, şiddet ve ayrımcılık, eşitsizlikle mücadeleyle yönelik uygulamalar odağında farkındalık atölyeleri uygulanmıştır.

YUKADER ekibinin toplumsal cinsiyet eşitliği, iletişim, ayrımcılık, kadına yönelik şiddetin kökenleri ve dayanaklar konusunda güçlenmesinin ardından, Yüksekova özelinde kadınların sorun ve ihtiyaçlarının tespiti amacıyla hane ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler sayesinde kadınların sorun ve ihtiyaçlarının tespitinin yanı sıra dernek ekibinin ve yapılan faaliyetlerin de tanıtılması mümkün olmuştur.

Eğitim ve okula devam, evlilik, şiddet, ekonomik haklar, öncelikli ve acil ihtiyaçlar ile ilgili kentteki kadınlara yönelik gerçekleştirilmiş en güncel analiz niteliğindeki bu çalışma, Yüksekova'da yaşayan kadınların temel hak ve hizmetlere erişerek sorun ve ihtiyaçlarının çözümünde bir yol haritası geliştirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir.

Kasım 2019 - Şubat 2020 tarihleri arasında Cumhuriyet, Eski Kışla, Esentepe, Esenyurt, Güngör, İnanlı, Mezarlık ve Yeni Mahalle'de gerçekleştirilen hane ziyaretlerinde toplam 607 kadın ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Görüşülen kadınların yaş ortalaması 38,1 olarak belirlenirken; en küçüğü 16 yaşında, en büyüğü 90 yaşındadır. Görüşmeler kadınların tercihinine göre %66,2 oranında Kürtçe, %33,8 oranında Türkçe yapılmıştır. Ziyaret edilen kadınların %74'ü evli olduğunu belirtirken %26'sı bekârdır.

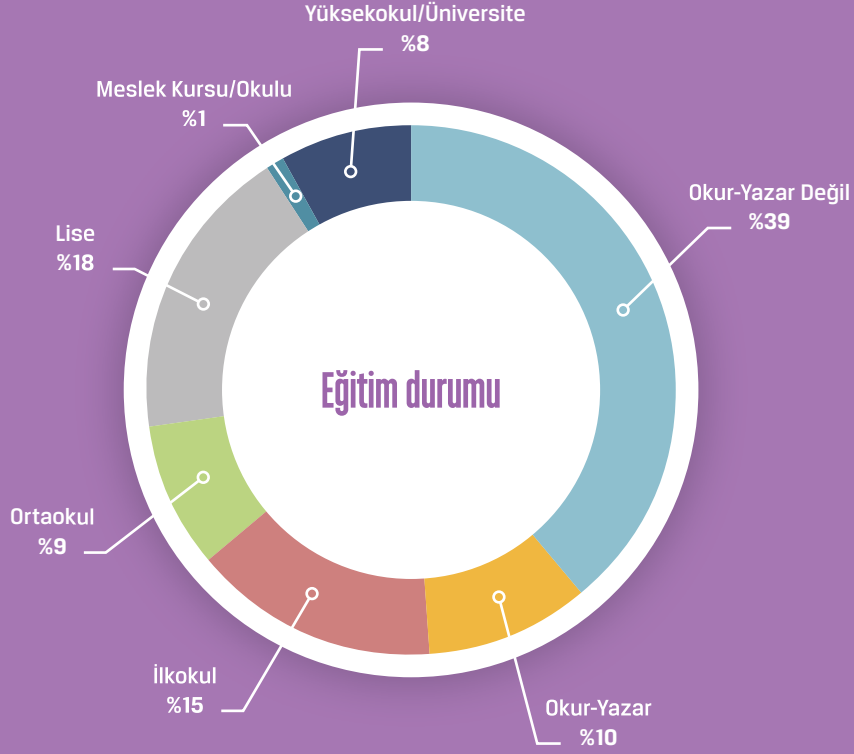
Raporun devamında, elde edilen bulgular **eğitim, evlilik, şiddet, ekonomik haklar, öncelikli ve acil ihtiyaçlar** olarak beş ayrı başlık altında analiz edilecektir.

Eğitim

Hane ziyaretlerinde görüşülen kadınların %39'u **okur-yazar** olmadığını belirtmiştir. Okur-yazar olmayan kadınların yaş ortalaması ise 48,9 olarak belirlenirken, **genç kadınlar arasında okur-yazar olma oranının daha yüksek** olduğu görülmüştür. Okur-yazar olan kadınların yaş ortalaması 36,2; ilkokul mezunlarının 36,4; ortaokul mezunlarının 26,8; lise mezunlarının 27,7; meslek kursu mezunlarının 23,5 ve yüksekokul-üniversite mezunlarının yaş ortalaması ise 27,3 olarak belirlenmiştir. Bu verilere bakarak, **kadınların eğitime devam etme oranları** henüz düşük olmakla beraber, genç nesilde artmakta olduğu düşünülmektedir. **Bununla beraber, kız çocukları ve kadınların eğitime erişimini ve eğitim seviyelerinin uzun vadede artırılmasını sağlamak için, kız çocuklarının okula devamının desteklenmesine yönelik çalışmalar yapmak önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır.**

BAŞARACAĞIM VE BAŞARDIM ¹

Benim adım Adile. Görücü usulü bir evlilik yapmış, iki oğlan çocuğuna sahip, okuma yazma şansına sahip olamayan bir kadı-
nım. Yörede bir kadın derneğinin olduğunu kuzenim vasıtasıyla öğrendim ve amacının ne olduğunu merak ettim. İlk defa kadın
adının geçtiği bir yer olduğunu görünce ilgimi çekti. Merakımı gidermek ve onlarla konuşmak için derneğin kapısını çaldım.

Kadın derneğinin kadınlar için bir atölye açtığını, burada kadınlara okuma yazma ve seramik kursu verileceğini öğrendim. Ben
de bu kurslara gitmek istiyordum, bunun için de eşimle konuştum. Eşim çok olumlu baktığını söylediğinde dünyalar benim
oldu. Çünkü o da biliyordu benim kendimi geliştirmek ve okuma yazma öğrenmek istediğimi.

Atölyeye kaydım alındı, kuzenim Hayat ile ilk günün verdiği heyecanla atölyedeydik. İlk gün olduğu için arkadaşlarla ve kurs ho-
calarıyla tanışmaya başladık. Etrafa, kursa gelenlere öyle bakıyordum ki; içimden, "Adile en iyisi vazgeç, sen yapamayacaksın,
bak hepsi okul okumuş, okuma yazma biliyor, kalem tutmayı, resim yapmayı biliyorlar, sen hiçbir şey bilmiyorsun, yapamazsın
ya da yanlış yaparsan gülecekler sana rezil olacaksın." diye düşünmeye başladım.

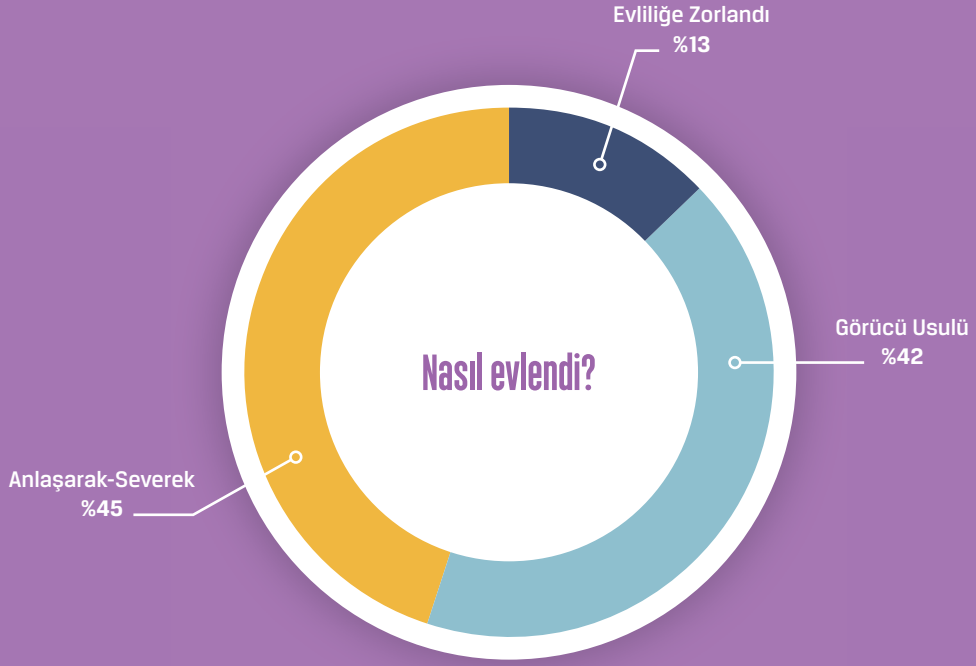
Ama kurs hocaları, arkadaşlarım her konuda bana yardımcı oldular. İlk defa kalem tuttuğumda nasıl kalem tutulur bilmiyordum.
Yılmaz Hoca hemen yanıma geldi ve bana yardımcı oldu. Birden içim doldu, demek ki ben okula gitseydim, çocukluğumda öğ-
retmenlerim de benimle böyle ilgilenecekmiş. Ağlamaklı bir şekilde ilk kalemimi tuttum ve hayallerime adım attım.

Resimler çiziyorum, yazılar yazıp okuyabiliyorum. Ailem benim değiştiğimi fark etti. Oğlum geçen okula gittiğinde onunla yap-
tığımız resmi öğretmeni çok beğenmiş, kiminle yaptığını sorduğunda o da annem demiş ve bunu benimle gurur duyarak söy-
lüyordu. Bu da benim çok hoşuma gitti.

Çocuklarımla ilgileniyorum, onlarla kitap okuyup derslerine yardımcı olmaya çalışıyorum. Atölye hayatıma renk kattı. O eski
Adile'den eser yok. Kendine güvenen, ailesiyle daha mutlu yaşayan bir Adile oldum.

¹ Raporun devamında, analiz sonuçlarına eşlik eden bu hikâyeler, hane ziyaretleri sırasında tanışılan kadınların dernek ekibine yazılı hâle getirilmesi için kendi rızalarıyla anlattıkları hikâyelerdir. Hikâye sahibi kadınların isimleri değiştirilerek aktarılmıştır.

Evlilik

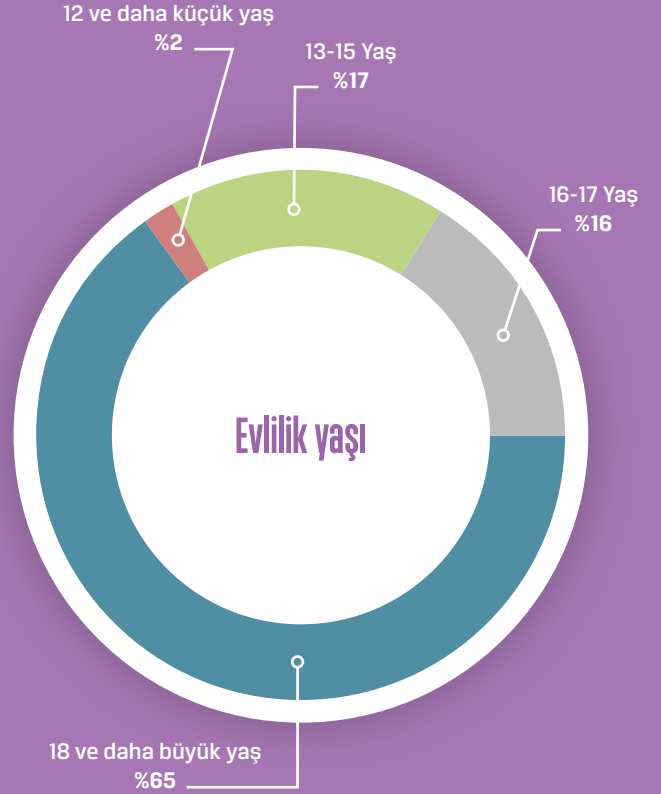

Görüşülen kadınlardan sadece %45'inin kendi isteğiyle, **anlaşarak-severek** evlendiği görülmüştür. %42'si görücü usulü evlendiğini belirtirken %13'ü ise evliliğe zorlandığını belirtmiştir.

Erken yaşta, yani 18 yaşın altında evlilik oranı %35 olarak görülmüştür. Yaş aralıklarının detayına bakıldığında, 16-17 yaşlarında evlenenlerin %16, 13-15 yaşında evlenenlerin %17, 12 ve daha küçük yaşta evlenenlerin oranının ise %2 olduğu görülmüştür.

Öte yandan 18 yaşın altında evlendiğini belirten kadınlardan yalnızca 8'i şu an 28 yaş ve altındadır. Bu veriye bakarak, görüşme yapılan kadınlar arasında son 10 yılda erken yaşta evliliklerin sayıca azaldığı; ancak hâlâ devam ettiği görülmektedir.

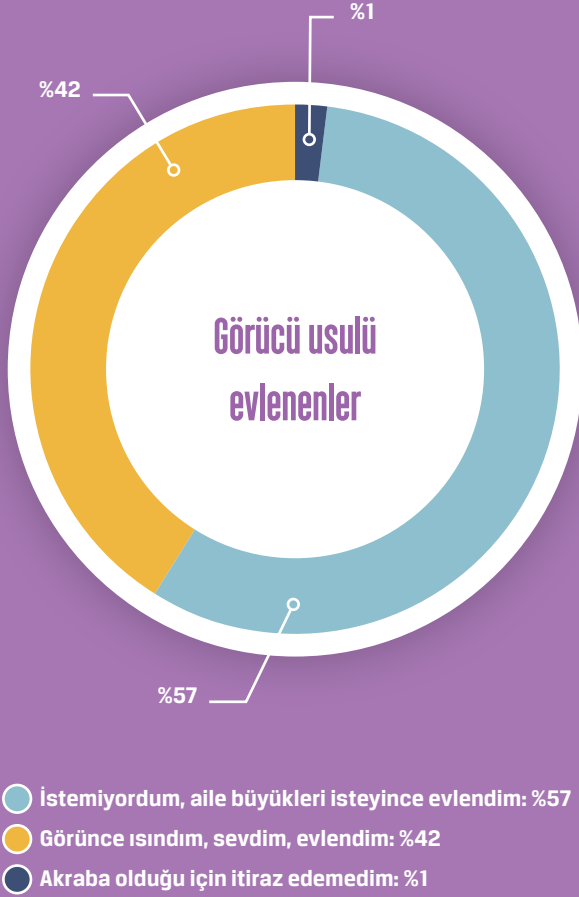

Zorla evlendirilen kadınlardan %42'sinin 15 yaşın altında, %73'ünün 18 yaşın altındayken evlendirildiği görülmüştür. Görücü usulü evlenen kadınlardan ise %43'ü 18 yaşın altında evlendirildiğini belirtmiştir. Buna karşılık anlaşarak-severek evlendiğini söyleyen 222 kadının sadece 36'sı (%16) 18 yaşın altındayken evlendirildiğini belirtmiştir.

ZORLA EVLENDİRİLENLER	Sayı	%
Berdel	29	45.3
Akraba evliliği	18	28.1
Kuma	7	10.9
Beşik kertmesi	2	3.1
Kan bedeli	1	1.6
Diğer	7	10.9
Toplam	64	

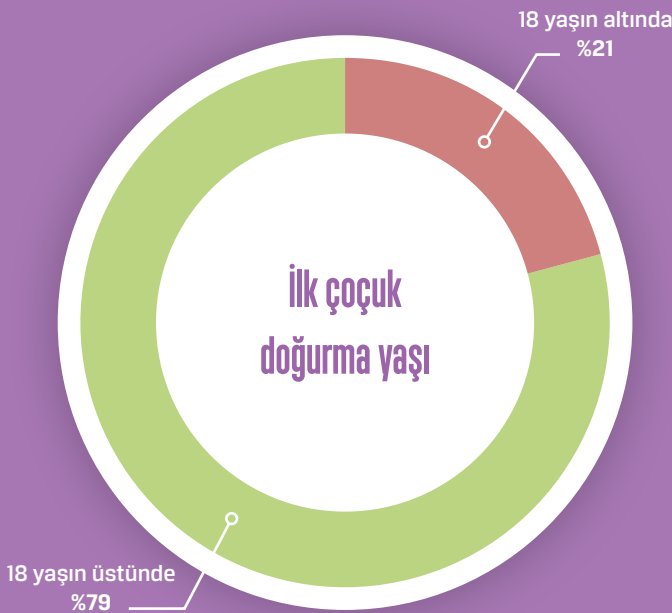
Zorla evlendirilen kadınların en çok dile getirdiği evlendirilme sebebi, 29 kişi ile **berdel** ve 18 kişi ile **akraba evliliği** olarak belirlenmiştir.

Evlilik

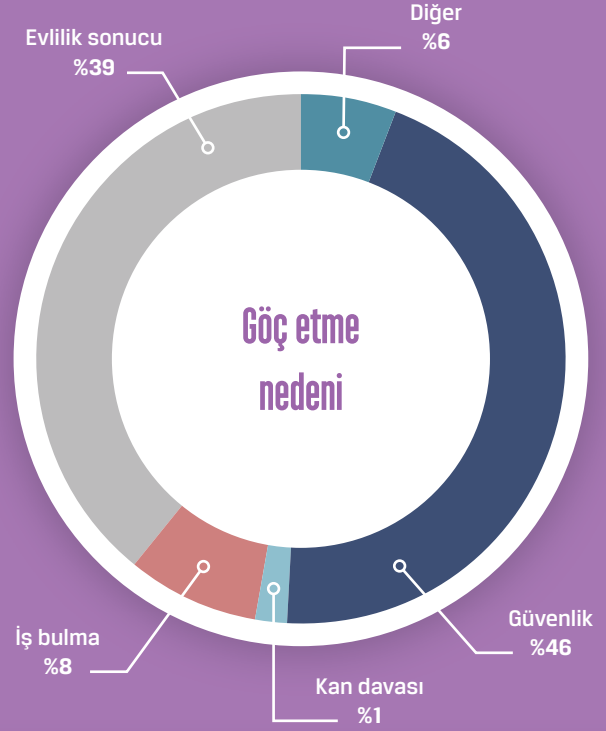
Görücü usulü evlendirildiğini belirten kadınların %57'si "istemişyordum, aile büyükleri isteyince evlendim", %1'i ise "akraba olduğu için itiraz edemedim" yanıtını vermiştir. Bu iki yanıtı birini veren kadınlardan %54'ü 18 yaşın altındayken evlendirildiğini ifade etmiştir.

Zorla evlendirildiğini ifade eden kadınların yaş ortalaması 51,2 iken, görücü usulü evlendirilenlerin yaş ortalaması 44,6 ve anlaşarak-severek evlenenlerin yaş ortalaması 35,1 olarak tespit edildi. Bu veriye göre son yıllarda **zorla veya görücü usulü evlendirmelerin sayısının azalmakta** olduğu söylenebilir.

Çocuk sahibi olan kadınların verdiği yanıtlara göre ortalama çocuk sayısı 4,4 olarak görülmüştür. En çok çocuğa sahibi olan kadın, 13 çocuğu olduğunu belirtmiştir. 93 kadın, **18 yaşından önce doğum** yaptığını belirtmiştir.

Görüşülen kadınların %51'i **göç** ettiğini söylerken, bu kadınların %46'sı güvenlik gerekçesiyle, %39'u evlilik sebebiyle, %8'i iş bulma amacıyla, %1'i ise kan davası nedeniyle göç ettiğini ifade etmiştir.

Hikâye

BU BENİM DÜNYAM

Ben Ayşe, 41 yaşındayım, köyde doğdum büyüdüm. 11 kardeşiz; iki erkek, dokuz kadın. Abim görücü usulü evlenmişti ve hiç mutlu değildi, o yüzden gözü hep dışarıdaydı. Evli olmasına rağmen teyzemin kızına aşık oldu. Onunla evlenmek istedi. Hepimiz karşı çıktık ama bir erkeği kim durdurabilirdi ki...

Kardeşlerim arasında en küçüğü bendim ve beni çok güzel bulurlardı. Abim ile teyzemin kızının abisi anlaşmışlar, berdel yapacaklardı bizi. İkimize sormadan! Çok direndim, her gün kabul etmem için bana şiddet uygulardı. Ama ben kabul etmeyince onlar da vermediler. Ama abim her gün bana kızardı. Ben de "Sen sevdiğinle evleneceksin diye beni sevmediğim biriyle evlenmeye zorluyorsun." derdim.

Bir gün babam beni Yüksekova'da tanıdığı bir ailenin oğlu ile evlendirmeyi önerdi. Benden büyük ablalarım olmasına rağmen tamam dedim. Hiç tanımadığım bir adamla evlendim. Ama sonra o adama aşık oldum.

23 sene önce Yüksekova'ya gelin geldim. 5 çocuk annesiyim. Derneğe yolum düşene kadar hep dışarı çıkmanın, sosyalleşmenin, kendine ev dışında vakit ayırmanın ve rutin hayatımın dışına çıkmanın özlemini çektim. Bir gün eşimle dışarı çıktığımızda dernek ofisini gördüm. Eşimden izin aldım, dedim ki burayı ziyaret edeceğim. Yukarı çıktım, kapıyı çaldım. Kapıyı Hatice Hanım açtı. İçeri girdiğimde 'işte bu benim dünyam' diye geçirdim.

Ertesi gün tekrar gittim. Bağımsız bir dernek olduğunu anladım. Herkes genç ve dinamikti. Kendimi güvende hissettim ve ilk defa artık kendime vakit ayırıyor, onlarla vakit geçirip bir şeyler öğrenmeye çalışıyordum. Üçüncü gidişimde ben sizinle çalışmak istiyorum, dedim. Orada kendimi rahat ve güvende hissettim. Hâlâ öyle hissediyor ve gitmeye devam ediyorum.

Atölyemiz var. Resim çiziyoruz, seramikle uğraşıyoruz ve kooperatif kurmaya karar verdik. Sonuç için çok heyecanlıyım. Çoğaldık. Şimdi olduğumdan çok farklıyım. Öz güven aşıladı bütün bu yaşananlar. Kimseye muhtaç olmayı hissetmek istemiyorum artık. Ne eşime, ne kızıma, ne oğluma hiç kimseye. Bir sürü kurum ziyaretlerine de gittim arkadaşlarla ve bunlar da bana birçok şey öğretti ve kendimi özel hissettirdi.

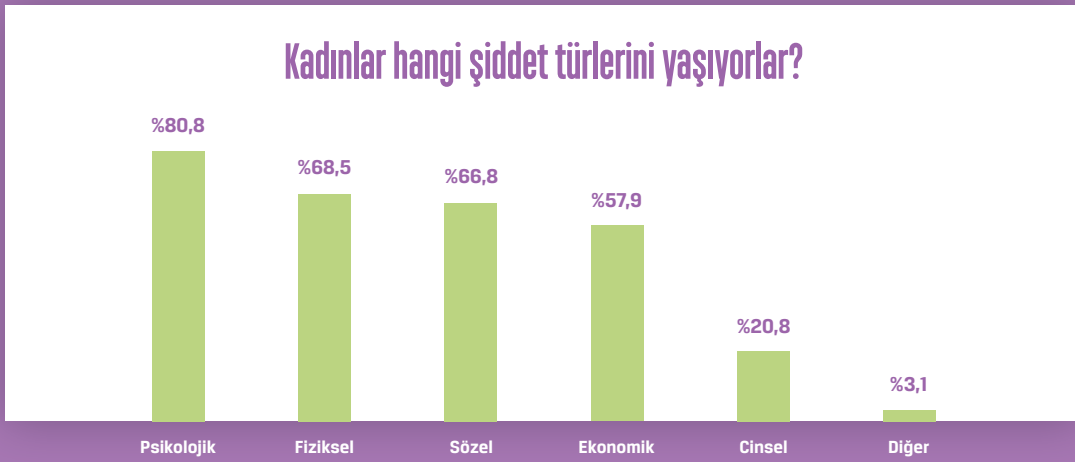
Siz yeter ki iyi olmak, mutlu olmak isteyin. Ben onu seçtim ve sonuna kadar devam edeceğim. Dünya değişir, zaman, mekân ve kişiler değişir ama hevesim, isteğim ve inancım asla değişmeyecek. Ben sonuna kadar bunu istemeye devam edeceğim.

Şiddet

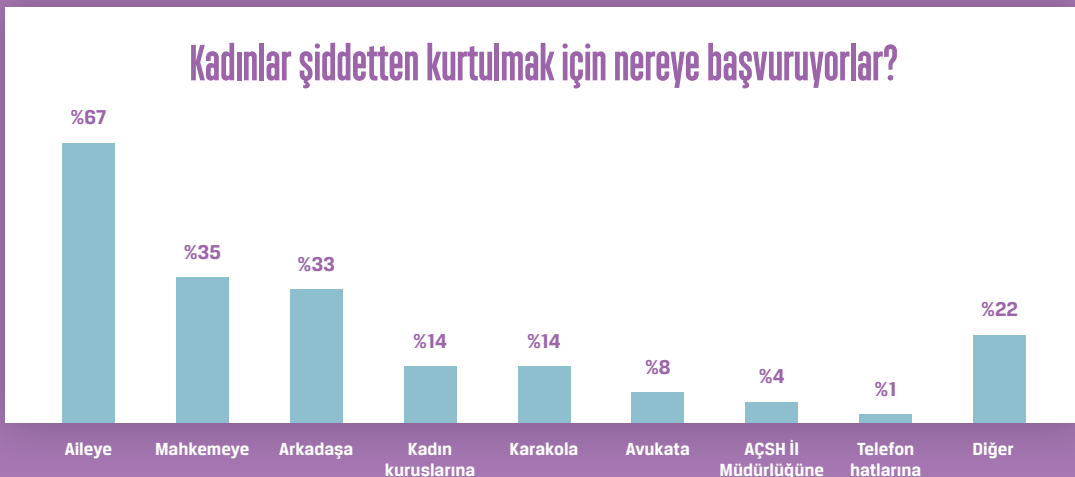
Ziyaret edilen kadınların 542'si yani %89'u "kadınlar **şiddet** yaşıyor mu?" sorusuna evet yanıtını vermiştir. Kadınların şiddetten kurtulmak için çaba harcadığını söyleyenlerin oranı ise %25 ile sınırlı kalmıştır.

Şiddetin yaşandığını düşünen 542 kadının yanıtlarına bakıldığında en çok yaşanan **şiddet türü**nün %80,8 ile psikolojik şiddet olduğu görülmüştür. Bunu %68,5 ile fiziksel ve %66,8 ile sözel şiddet yanıtı takip etmiştir. Şiddet kategorileri, sohbet şeklinde geçen görüşme sırasında kadınların dile getirdikleri örneklerle göre görüşmeyi yapan dernek çalışanı tarafından belirlenmiş ve anketlere yansıtılmıştır.

Görüşülen kadınlar, **şiddetten kurtulmak için** kadınların en çok ailelerine başvurduklarını ifade etmişlerdir (%67). Mahkeme (%35), karakol (%14), AÇSH İl Müdürlüğü (%4) gibi kamu kurum ve kuruluşlarına başvuru oranlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durumun kadınların başvuru yapabilecekleri merkezler hakkında bilgi sahibi olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Nitekim kadınların şiddetten kurtulmak için neden çaba harcamadığı sorulduğunda, kadınların %49,5'si **nereye başvuru yapılacağını bilmediğini** ifade etmiştir.

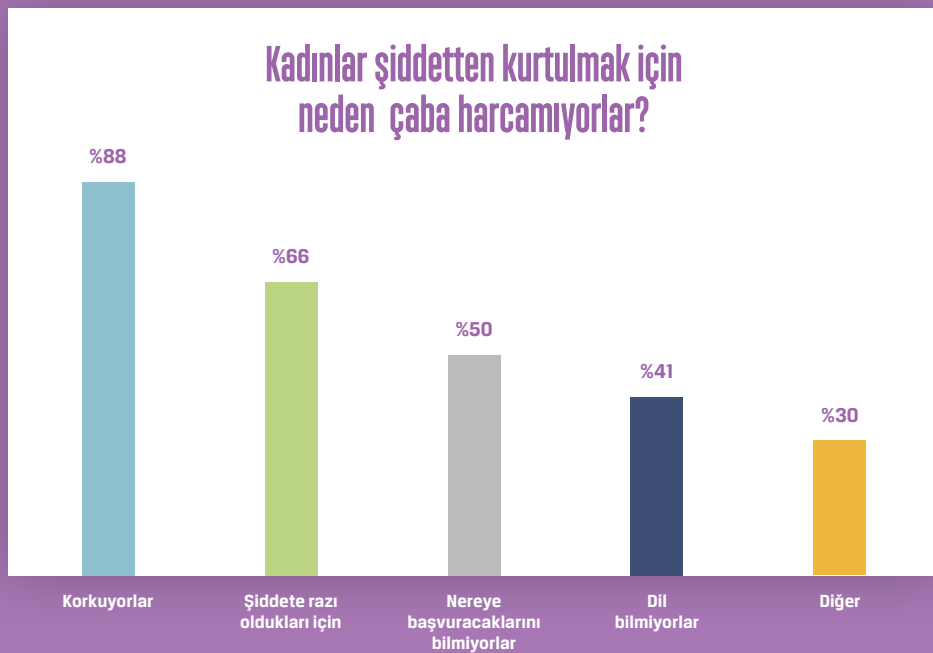

Şiddet

Kadınların şiddetten kurtulmak için neden çaba harcamadığı sorusuna en çok verilen yanıtın %88 ile "**korkuyorlar**" olması dikkat çekmiştir. Buna bağlı olarak, kentte bağımsız bir kadın kuruluşunun var olmasının ve dayanışma için kapılarını çalmış olmasının kadınlar açısından çok büyük önem taşıdığı fark edilmiştir.

Görüşülen kadınların %65,6'sı ise **kadınların şiddete razı olduklarını** düşünmektedir. Buna göre; kadınların hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıklarının gelişmesi için çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Görüşülen kişilerin %40,8'i ise kadınların **dil bilmediği** için şiddetten korunmak amacıyla gerekli yerlere başvuramadığını düşünüyor. Bu veriye bakılarak, başvuru mekanizmalarını ve sivil toplum faaliyetlerini tüm kadınların erişebileceği koşullarda ve ana-dillerinde sağlamanın önemi ortaya çıkmıştır.

BİR KADIN OLARAK GÜCÜMÜ FARK ETTİM

Ben Hacer. Dokuz kardeşiz; dört erkek, beş kadın. Köyde yaşayan ve kendi hâlinde bir aileydik. Köyde okul yoktu zaten, babam da kızların okumasını istemiyordu. Babam ve annem istedi diye akraba evliliği yaptım. Ailem fikrimi sorunca; ailem sonuçta, mutlaka iyi tanıyorlardır, diyerek evlenmeyi kabul ettim. Eşim ilk başta çok iyiydi, her şey yolunda gibi görünüyordu. Fakat zamanla hayatımın bu kadar kabusu dönüşeceğini bilemezdim.

İş olmadığı için eşim "Antalya'ya gidelim, orda iş var" deyince oraya gittik. Ben küçük oğluma hamileyken kocamın beni aldatıldığını öğrendim. Yıllarca eşimin beni aldattığını bile bile sustum, düzelir sandım. Ben bir şey deyince beni döverdi. Ama çocuklarım var, susmalıyım diye yıllarca bunlara göz yumdum. Ailesine her dediğimde annesi; geçecek idare et, derdi. Bu olanlardan benim ailemin hiç haberi yoktu, anlatamazdım da.

Bir gün komşular sesten dolayı polis çağırdı. Beni alıp götürdüler ve istersen kadın koruma evine götürülim dediler, yok dedim. Eve gittim ama her yerim morluk içinde. O gece komşular ailemi arayıp neden bu kıza sahip çıkmıyorsunuz demişler. Abim gelip beni aldı. Çok utanıyordum, köye nasıl giderim. Ben ne yapacağım, ya çocuklarım? Çocuklar köy hayatına hiç alışık değiller, sürekli ağlardı, bu beni daha çok üzerdi.

Abimle Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne gittik, boşanan kadınların haklarını öğrenmek için. Oradaki müdür bana çok güç verdi. Utanma sakın, sen güçlü bir kadınsın, dedi. Çok mutlu oldum, birkaç gün gidip geldim. Bir gün müdür Yüksekova'da bir kadın derneği var, güzel işler yapıyor, gitmek ister misin, diye sordu. Ben de olur dedim, kardeşimle gittik. Kapıyı Derya Hanım açtı. Güler yüzlü, tatlı bir kadın. Hatice Hanım başladı çalışmalarını anlatmaya. Çok heyecanlı bir anlatış tarzı vardı. Sonra istersen bize üye olmadan da gidip gelebilirsin, hatta seramik atölyesini yeni açıyoruz hem sana terapi olur hem de para kazanırsın, dedi. Çok düşündüm, ilk defa çalışacaktım. Kurs açıldı, tek başıma gidip gelemezdim, sonuçta boşanmış bir kadındım ve çok utanıyordum. Benim kız kardeşimi de alırsanız gelirim dedim, onlar da tamam dedi, yeter ki gel.

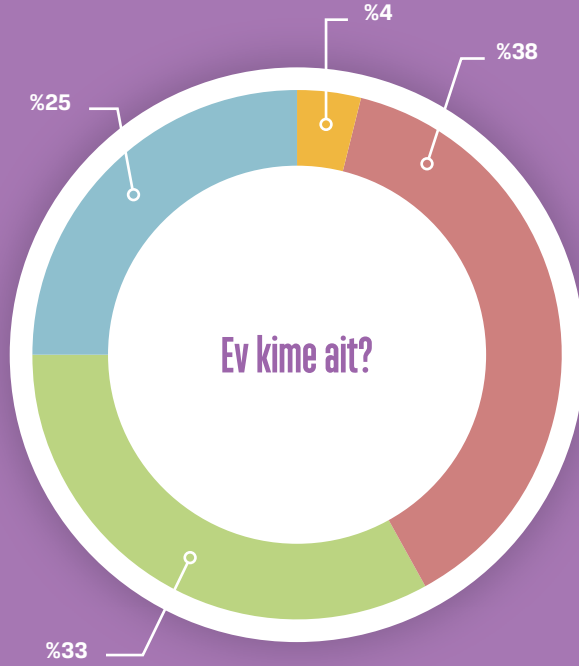
Çocukların okullarından dolayı merkezde ev tuttum, laf söz olmasın diye akrabalarımın yakın bir ev. Her gün büyük bir heyecanla kursa gitmeye başladım. İlk defa kendim için bir şeyler yapmaya başladım. Resim yapıyorum, okuma yazma öğreniyorum ve bir sürü arkadaşım olmuştu.

Bir gün Hatice Hanım beni farkındalık çalışmasına davet etti. Orada herkes sırayla konuştu. Hepimiz iki aydır birlikteydik ama ilk defa bu kadar açık konuştuk. Üç gün boyunca herkes hikâyesini anlattı ve anladım ki bir tek benim sıkıntılarım yokmuş. Farkındalık çalışmasından sonra artık boşanmanın ayıp olmadığını anladım. Bu hayat benim, ben nasıl yön veririm öyle devam edecek. Şu an çok güçlüyüm ve çocuklarımla iletişimim daha güzel.

Kurs bitti ama ona rağmen dernektekiler beni arayıp soruyor. İyi ki kadını ve iyi ki tek başıma ayakta kalmayı öğrendim.

Ekonomik Haklar

Ziyaret edilen hanelerdeki **oda sayısının** 3,4; evlerde yaşayan kişi sayısının ise ortalama 6,3 olduğu tespit edilmiştir.

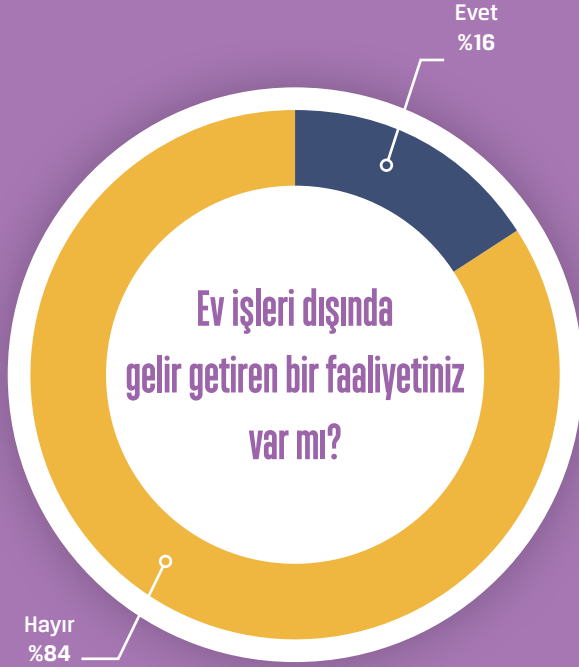
Kadınların yalnızca %4'ü yaşadıkları **evlerin kendilerine ait olduğunu** belirtmiştir. %38'i ise evlerin kocalarına ait olduğunu ifade etmiştir.

- Kira
- Kendisine ait
- Kocasına
- Bir akrabasına, kira ödemiyorlar

Ziyaret edilen hanelerdeki gelirin %30'luk bir oran ile en çok 500-1000 TL arasında olduğu görülmüştür. Hanelerin %15'inin ise herhangi bir gelirin olmadığı görülmüştür.

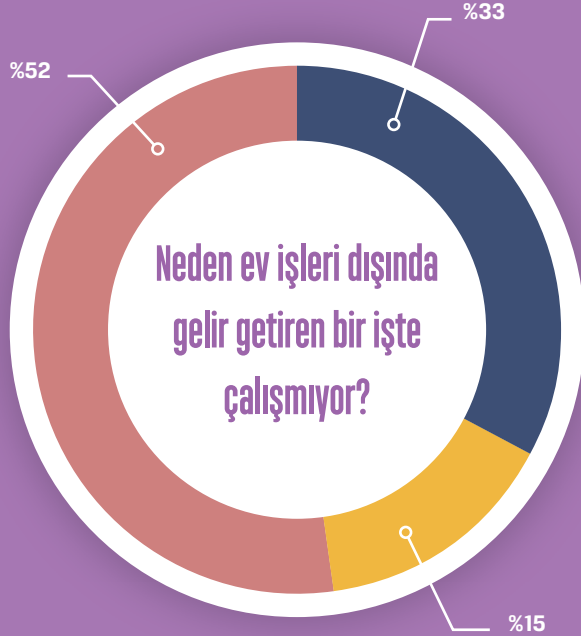
- Geliri yok: %15
- 100-500 TL arası: %7,2
- 500-1000 TL arası: %30,3
- 1000-2000 TL arası: %26,4
- 2000 TL'den fazla: %21,1

Ev işleri dışında gelir getiren herhangi bir faaliyeti olduğunu söyleyen kadınların oranı yalnızca %16 iken, **herhangi bir geliri olmayan kadınların oranı %84** olarak belirlenmiştir.

Ekonomik Haklar

Çalışmayan kadınların %52'si **iş bulamadığını**, %15'i ise **çalışmak istediği hâlde evden izin alamadığı** için çalışmadığını belirtmiştir.

Bu veriye bakarak, kadınların istihdamını arttırmak için hem istihdam alanlarının artırılmasına hem de toplumda kadının çalışma hayatına aktif katılabilmesi için farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmasının gerekliliği öne çıkmıştır.

- İş bulamıyor: %52
- Cevap yok veya iş aramıyor: %33
- Çalışmak istiyor ancak evden izin alamıyor: %15

MİRAS PAYLAŞIMINDA DAYANAK ALINAN NEDİR?	Sayı	%
Töreler (din, inanç vs.)	100	51,5
Medeni kanun	83	42,8
Bilmiyorum	11	5,7
Cevap veren kişi sayısı	194	

Kadınların miras konusunda sorulan sorulara verilen yanıtlarına baktığımızda ise %68'inin ailelerinde kadınların mirastan pay alamadıkları görünmektedir. Kadınlar mirastan pay alabilir diyen kadınlara hangi referansın dayanak alındığı sorulduğunda ise; %51,5'lik bir oran ile en çok törelerin dayanak alındığı, %42,8 oranında ise medeni kanunun dikkate alındığı dile getirilmiştir.

MİRAS NASIL DAĞITILIR?	Sayı	%
Kadın ve erkeğe eşit bir şekilde	89	48,6
Erkeğe 2 hak, kadına 1 hak	66	36,1
Erkeğe 3 hak, kadına 1 hak	13	7,1
Diğer	15	8,2
Toplam	183	

Öte yandan, kadınların mirastan pay aldığı durumlarda bile kadın ve erkeğin bu haktan eşit şekilde yararlanmadığı görülmüştür. Buna göre; %36,1'i erkeğe iki hak verilirken kadına bir hak verildiğini, %7,1'i ise erkeğe üç hak verilirken kadına bir hak verildiğini söylemiştir.

GÖKKUŞAĞI GİBİYİM ARTIK

Ben Saadet, 36 yaşındayım. Yaklaşık 3 yıldır evliyim, çocuğum yok. Yaşam hikâyem içerisinde ağır kayıplar verdim, verdiğim her kayıp benden de bir şeyler alıp götürüyordu. Önce annemi, annemden sonra babamı ve kısa bir süre önce de ablamı kaybettim. Bu süreçler beni hem ruhen hem bedenem çok yaraladı.

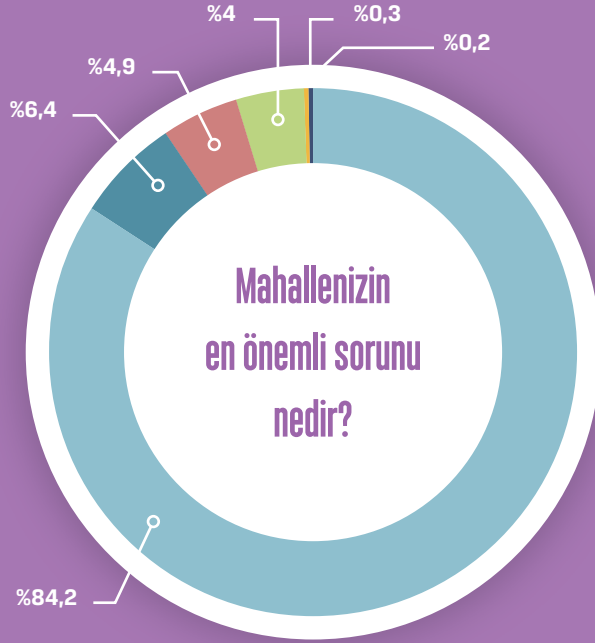
Annemi ve babamı kaybettikten sonra kuzenimle evlenmeye karar verdim. Eşimle mutluyum şu an için, hayattan en büyük beklentimiz bir çocuğumuzun olması. Bu süreç benim için çok zor geçiyor. Toplum baskısını bilirsiniz, çocuğumuzun olmaması bizden çok insanların sorunuymuş, onu anladım. Biraz bunlardan sıyrılmaya ihtiyacım olduğu sırada kapım çalındı. Yeğenim ile bir genç kadın daha... Projeleri için hane ziyaretleri gerçekleştiriyorlar. Kadınların yaşadıkları sorunlardan bahsettiklerinde kendimi çoğu zaman o hikâyelerin içerisinde buldum. Sanırım şu ana kadar hayatımın her evresinde psikolojik şiddete maruz kalmışım. Attığım her adımda çevre ne der algısı vardı kafamda. Yeniden uyandım. Derneğin kadınlar için açmış olduğu bir atölye varmış, ben sıkıntılarımı anlattığım sırada, kızlar bana burayı önerdi.

Çalışmaları anlattıklarında atölyenin tam da bana ait bir yer olduğunu anladım. Sonraki gün ilk işim olarak YUKADER'e gittim. O kadar sıcak ve samimi karşıladılar ki beni... İnsanın kendini değerli hissetmesini burada anladım. Burası benim için yeni bir başlangıç. Burada üretmek, eğlenmek, emek sarf etmek, emeğinin karşılığını almak kavramları çok yerinde olur. Atölyede geçirdiğim her gün, bir önceki günden daha iyiydi.

Ben de artık daha iyiyim. En çok da farkındalık çalışmalarında iyi hissettim. Benliğimin farkına vardım. Eşim ile, çevrem ile iletişimim değişti. Hayatın getirdiği her zorlukla mücadele etmeyi biraz daha tecrübe edindim burada. Bir birey olarak, kadın olarak haklarım olduğunu da burada öğrendim. Daha önce bunları hiç duymamıştım. Benim gibi duymayan insanlar vardır düşüncesiyle burada edindiğim her bilgi ve tecrübeyi çevreme de anlatmaya çalıştım.

Hayatım renk kazandı, kıyafetlerim de. Evet hep daha ciddi olayım, daha ağır olayım diye sürekli tercih ettiğim koyu tonlardan da vazgeçtim. Bana yakışan her rengi giyiyorum artık. YUKADER benim ailem oldu, ben artık buraya aitim...

Öncelikli ve Acil İhtiyaçlar

Görüşülen kadınların %84'ü yaşadıkları mahallelerin en öncelikli ihtiyacının alt-yapı olduğunu belirtmiştir. Bunu %7 ile ulaşım, %5 ile çocuklar için oyun alanları ve %4 ile yoksulluk izlemektedir. Güvenlik (2) ve eğitim (1) başlıkları ise neredeyse görüşülen hiçbir kadın tarafından dile getirilmemiştir.

- Altyapı: %84,2
- Ulaşım: %6,4
- Çocuklar için oyun alanları: %4,9
- Yoksulluk: %4
- Güvenlik: %0,3
- Eğitim: %0,2

Kendilerinin en önemli ve acil ihtiyacı sorulduğunda ise kadınların %35'i ekonomik destek ve %19'u iş bulma ihtiyacını dile getirmiştir. Bunu %14 ile haklarını öğrenme ihtiyacı izlemiştir. %1'i ise şiddetten kurtulmak için destek istemektedir.

- Ekonomik destek : %35
- Diğer : %31
- İş : %19
- Haklarımı öğrenmek istiyorum : %14
- Şiddetten kurtulmak için destek: %1

BEN DE VARIM!

Benim adım Elif. Orman mahallesine yıllar önce taşındık. Bulunduğumuz mahallede pek yabancıya rastlanmaz. Burada yaşayanlar bizim köyden göç edenlerdir. Onun için herkes birbirini tanır. Beş kişilik bir hanede yaşıyoruz. Annem, üç erkek kardeşim ve ben. Bütün gün evdeyim, hiçbir uğraş alanım yok. Ve bunun eksikliğini de çok yaşıyorum. Okula gitmeyi çok isterdim, ama olmadı. Okuyamadım, maddi imkânsızlıklar yüzünden. Hem o zamanlar hiç kız çocuğu okula gitmezdi ki...

Okuma yazmayı öğrenmeyi çok isterdim. Tek isteğim diyebilirdim. Ama bana öğretecek kimse yoktu. Bunun için çok çabaladım ve kendi kendime öğrendim. Elime ne geçse okuyordum, yazıyordum. Küçük küçük hikâyeler derken kitaplarla tanıştım...

Bir gün mutfakta Sabahattin Ali'nin 'İçimizdeki Şeytan' kitabını okuyup çok uzaklara dalıp gitmiştim, birden kapı sesi geldi. İrkildim. Mahalleli olsa direkt seslenir gelir içeriye. Demek yabancı biridir diye düşünüyordum. Kapıyı açtığımda karşımda genç, sevecen bir hanımefendi duruyordu. Eğer müsaitsek içeri geçmek istediğini, 10 dakika muhabbet edip gideceğini söyledi. Tabii ben de memnuniyetle kabul edip misafirimizi mutfığa, annemin yanına aldım. Misafiri içeriye alır almaz başladı detaylı olarak kendini tanıtmaya, bizleri tanımaya...

Kadın derneğinden geliyormuş, o kadar güzel faaliyetleri varmış ama hiçbirinden haberim yoktu. O anlattıkça ben mest oldum. O esnada anneme çay koyalım da misafirimiz hemen gitmesin, dedim. Çay içerken 'Yüksekova'da Kadın Olmak' adı altında Sabancı Vakfı bünyesinde bir proje yürüttüklerini ve bunun için hane ziyaretleri düzenleyip form doldurması gerektiğini söyledi.

Formumuzu doldurduktan sonra bizimle iletişime geçmek isterseniz adres bilgilerimiz bu broşürde, dedi. İki üç gün aradan sonra, annemle kadın derneğini ziyaret ettik. Oradaki ortam da çok güzeldi. Böyle bir ortamda bulunduğum için kendimi çok mutlu hissettim. Sizlere katılabilir miyim, dedim. Bu teklifimi memnuniyetle karşıladılar.

Burada evden çıkıp gidebileceğim hiçbir mekân yoktu. Dernek vesilesi ile ilk defa evden çıkmaya başladım. İlk defa kadınların çok olduğu bir ortamda bulunuyordum. Bu ortama her geldiğimde kendimi çok değerli, çok özel hissediyordum. Dernek ikinci evim oluverdi. Faaliyetleri yakından takip etmeye başladım.

Bir sonraki hafta farkındalık çalışması olduğunu söylediler ve benim de katılmamı istediler. Farkındalık çalışması nedir diye sürekli düşünmeye başladım. Çok heyecanlandım. Acaba orada ne konuşacaklar? Ben ilk defa kalabalık bir ortamda konuşacağım, konuşabilecek miyim? Sonunda o gün geldi. Farkındalık çalışmasına katıldım. Heyecanımı yenmiştim. Üç günlük bir çalışma çabucak geldi geçti. Çok keyif almıştım. Bu çalışmadan sonra benim de bir ruhum olduğunu fark ettim. Evet BEN DE VARIM dedim, evet ben de bu hayatın bir parçasıyım.

Sonuç

Yüksekova Kadınları Toplumsal Destekleme ve Kültür Derneği'nin Sabancı Vakfı Hibe Programı desteği ve KAMER Vakfı'nın katkıları ile hayata geçirdiği Yüksekova'da Kadın Olmak projesi, 116.175 nüfuslu kentteki sekiz farklı mahallede ikamet eden 607 kadın ile gerçekleştirilen araştırma ile Yüksekova'da yaşayan kadınların eğitim, evlilik, şiddet, ekonomik haklar, öncelikli ve acil ihtiyaçlar odağında mevcut durumunu ortaya koymuştur.

Hane ziyaretleri ile gerçekleştirilen anket çalışması, Yüksekova'da kadınların öz güven sorunu yaşadığını, temel hak ve hizmetler odağında farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu, hane içi şiddet ile karşı karşıya kaldıklarını ortaya dökmektedir. Genç kadınlar da dâhil olmak üzere okur-yazar olmayan kadınların olduğu, kız çocukları ve kadınların eğitime devam etme oranlarının henüz yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Erken yaşta evliliklerin devam ettiği, çocuk yaşta evlendirilen kadınlar arasında berdel ve akraba evliliğinin hâlen geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Kadınların şiddet algısının yüksek olduğu; ancak şiddetten kurtulmak için çaba harcayanların ankete katılan kadınların yalnızca dörtte biri ile sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Şiddetin yaşandığını düşünen 542 kadın, en çok yaşanan şiddet türünün %80,8 ile psikolojik şiddet olduğunu, %68,5 ile fiziksel ve %66,8 ile sözel şiddet yaşandığını belirtmiştir. Şiddetten kurtulmak için kadınların en çok ailelerine başvurdukları (%67), mahkeme (%35), karakol (%14), AÇSH İl Müdürlüğü (%4) gibi kamu kurum ve kuruluşlarına başvuru oranlarının ise daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Yine araştırma sonuçları, ev işleri dışında gelir getiren herhangi bir faaliyet gerçekleştiren kadınların oranın yalnızca %16 olduğunu, herhangi bir geliri olmayan kadınların oranının ise %84'leri bulduğunu ortaya dökmektedir. Bulgular, çalışmayan kadınların %52'sinin iş bulamadığını, %15'inin ise çalışmak istediği hâlde evden izin alamadığı için çalışamadığını göstermektedir.

Ayrıca, kadınların miras konusunda sorulan sorulara verdiği yanıtlarına bakıldığında %68'inin ailelerinde kadınların mirastan pay alamadıkları anlaşılmaktadır.

Bu raporda yer verilen hane ziyaretlerindeki tespitler sonucunda YUKADER, kadınlara hem istihdam yaratmak hem sosyal, kültürel ve sanatsal çalışmalar yapmayı hedef edinmiştir. Bu çerçevede Renkli Eller Sanat Atölyesi açılmıştır. Atölye kapsamında, kadınlar seramik ve çömlek üzerine eğitimler alıp, bunlara modern kültürü harmanlayıp baskı ve tasarım işlemlerini yapıp üretime kazandırmaya başlamıştır. Aynı zamanda kadınlara okuma yazma kursları, gençlere resim ve fotoğrafçılık kursları verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra, dernek ekibi toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının hane ziyaretlerinde tanıtılan ve kurslara katılan kadınlara da yaygınlaştırılması amacıyla gönüllü olan kadınlara yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirmeye başlamıştır.

YUKADER aynı zamanda, Yüksekova'daki kadınların sorun ve ihtiyaçlarını ortaya çıkaran bu hane ziyaretleri analizini kamuoyu ve kamu kurumları ile paylaşarak ilgili politika ve uygulamaların iyileştirilmesini hedeflemektedir. YUKADER, kadınların toplumsal cinsiyet algısının zayıf, temel haklara dair bilgisinin kısıtlı ve hizmetlere erişiminin düşük olduğu ile ilgili bilgi ve bulguları kentteki ilgili kamu birimleri ile paylaşmış, kentte kadınlar ile ilgili aktörler arasında bir köprü görevi görecekt mekanizmaların inşası için çalışmalarına başlamıştır.

YÜKSEKOVA'DA KADIN OLMAK PROJESİ

2020 HANE ZİYARETLERİ ANALİZ SONUÇLARI